

Na območju LAS za razvoj je registriranih več kot 500 društev, brez katerih si razvoja na podeželju ne znamo več predstavljati, saj sodijo med pomembne varuhe tradicije, lokalne identitete in dediščine. Z njihovo pomočjo se ohranjajo izročila naših prednikov, šege in navade posameznih območij, hkrati pa se vzdržujejo socialne vezi med vaščani, medsosedska pomoč in solidarnost. Poleg tega društva v okviru svojih dejavnosti opravijo prenekatero storitev, ki jo v urbanih območjih največkrat izvajajo javne ustanove. Žal pa se v zadnjih letih, namesto da bi se posvetila svojim dejavnostim, ki znotraj posameznega društva povezujejo ljudi in dajejo življenju na podeželju poseben čar, vse preveč spopadajo z birokratskimi zadevami.

BOGASTVO PODEŽELJA OB SMARAGDNI POTI

EVROPSKA UNIJA

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Bogastvo podeželja ob Smaragdni poti

Primer dobre prakse: **PODPORA PRIREDITVAM NEVLADNIH ORGANIZACIJ NA OBMOČJU LAS**

PROGRAM 4:

KREPITEV DRUŠTVENEGA IN SOCIALNEGA ŽIVLJENJA NA VASI TER VAROVANJE NARAVE IN REVITALIZACIJA DEDIŠČINE

Po tem, ko smo v zadnjih dveh številkah **EPicentra** predstavili drugi in tretji program *Lokalne razvojne strategije* (LRS) za *hribovski del Severne Primorske*, je zdaj na vrsti še zadnji, tako imenovani Program 4. Ta združuje dve prednostni nalogi, ki se na prvi pogled zdita različni, vendar sta po drugi strani tesno povezani, v teh krajih mogoče celo soodvisni. Prva se po vsebini navezuje na društveno in socialno življenje na vasi, druga pa na varovanje narave in revitalizacijo kulturne dediščine. Kako sta torej povezani? Preprosto tako, da so naravne danosti in kulturna dediščina tiste vrednote in razvojni resursi, ki jih je treba najprej varovati, šele nato pa jih lahko na primeren način oblikujemo v tržno zanimive produkte, s katerimi popestrimo turistično ponudbo podeželja.

Prav zato Lokalna akcijska skupina **LAS za razvoj** spodbuja delovanje društev, pomaga pri krepitvi partnerstev, vzpodbuja druženje in socialne stike ter medgeneracijsko sodelovanje, trudi se ohranjati kulturno identiteto podeželja in zagotavlja podporne storitve za društva.

PREDNOSTNA NALOGA 4.1: **DRUŠTEVNO IN SOCIALNO ŽIVLJENJE NA VASI**

Cilj:

Spodbujati širjenje delovanja društev za ohranitev aktivnega podeželskega prebivalstva. Zagotoviti svetovanje in pomoč pri prijavih na razne razpise ter vzpostaviti trajne oblike sodelovanja med partnerji na podeželju. Namen pomoči društvom je ohranjanje sodelovanja med ljudmi, pomoči med generacijami ter krepitev lokalne kulturne identitete. Cilj prednostne naloge pa je tudi spodbujanje socialnega podjetništva na podeželju.

Aktivnosti:

- **Podpora društvom pri njihovem delovanju** – LAS za razvoj podpira društva, ki širijo svoje delovanje in stremijo k ohranitvi aktivnega podeželskega prebivalstva. Spodbuja društva pri njihovem delovanju ter nudi svetovanje in pomoč pri projektih, kjer so že vidne trajne oblike povezovanja in sodelovanja med partnerji na podeželju. Svetovanje in pomoč društvom pri pripravi poročil in zahtevkov se je izkazalo za dobro naložbo, saj so društva skozi dva LEADER projekta – *Krepitev lokalne identitete* in *Podpora prireditvam nevladnih organizacij (NVO) na območju LAS* – pridobila dobre izkušnje. V okviru teh so se namreč organizirale prireditve na temo ohranjanja kulturne dediščine. V sklopu tega je LAS pridobil sredstva za sofinanciranje več kot 30

prireditev, kjer so lahko društva promovirala svoje dejavnosti, se povezovala z drugimi društvi in združevala manjše prireditve v bolj odmevne.

- **Podpora društvenim aktivnostim za krepitev lokalne identitete in revitalizacijo dediščine** – LAS za razvoj podpira tudi tista društva, ki si s svojimi dejavnostmi prizadevajo ponovno oživeti društveno življenje in obnoviti stara podeželska znanja. Eden izmed primerov dobrih praks je projekt *Fenix – Utrip Kanomlje*, s katerim je **Turistično društvo Kanomlja** postavilo temelje za ponovno oživetje družabnega življenja in obnovitev starih podeželskih znanj v geografsko zelo razgibanem in težko dostopnem kraju. Prav slednji dve geografski značilnosti kraju posledično zadajata negativno geografsko bilanco, med prebivalci pa je bilo med drugim opaziti tudi pomanjkanje socialnih stikov. Želja po ponovnem povezovanju krajanov doline, vzpostavitvi in krepitevi lokalne identitete pri vseh generacijah, poznavanju kulturne in naravne dediščine, poznavanju in ohranjanju znanj ter spodbujanju sonaravnega razvoja kraja, v katerem je narava še dokaj neokrnjena in ohranjena, jih je pripeljala do pozitivnih rezultatov. Starejši krajanji so na originalnih orodjih in napravah v okviru etnološkega tabora po tradicionalnih postopkih in v avtohtonem okolju svoje znanje in izkušnje prenesli na mlajšo generacijo. Spoznavanje življenja domačinov v preteklosti je pričaralo vzdušje, ki ga bodo še dolgo pomnili.

Primer dobre prakse: **FENIX – UTRIP KANOMLJE**

S podpiranjem izvajanja različnih kulturnih, motivacijskih, izobraževalnih, društvenih in družabnih dejavnosti je vsem krajanom omogočeno, da se vključijo vanje. Aktivnim društvom in interesnim skupinam se omogoča njihovo delovanje, ostale in nove pa se spodbuja k ponovnemu zagonu.

- **Strokovna pomoč društvom pri aktivnostih, pripravi in izvedbi projektov** – LAS nudi strokovno pomoč pri izvedbi projektov, financiranih iz sredstev LEADER, predvsem pri pripravi poročil in pravilni izpeljavi projekta.

PREDNOSTNA NALOGA 4.2: VAROVANJE NARAVE IN REVITALIZACIJA KUL- TURNE (ZGODOVINSKE, ETNOLOŠKE, TEHNIČ- NE) DEDIŠČINE

Cilj:

Ohraniti, varovati in na primeren način pred-
staviti materialno in duhovno kulturno dediščino
ter jo vključiti v turistično ponudbo podeželja.
Cilj ukrepa je tudi ohraniti in varovati naravno
in kulturno krajino, doseči kompromise med
varovanjem narave in dejavnostjo ljudi ter obli-
kovati in izvajati upravljalvske cilje zavarovanih
območij in območij Narave 2000.

Aktivnosti:

- **Revitalizacija premične in duhovne dedi-
ščine in vključevanje v turistično ponudbo**
– Z ohranjanjem dediščine na podeželju se
krepi lokalna identiteta in povečuje njegova
privlačnost. Pomembno vlogo pri tem imajo
društva, kar pa ne zadošča za ekonomsko
ovrednotenje in primerno rabo potencialov
kulturne dediščine ter njeno vključevanje v
turistično ponudbo regije. LAS za razvoj zato
podpira društva, ki si na osnovi pisnih in ustnih
virov želijo izdelati in prikazati stare običaje,
tipične jedi ipd. LAS je tako podprl in sofinan-
ciral projekt *Kulturna dediščina v oblačilih po-
deželja*, v sklopu katerega sta dve društvi –
Društvo podeželskih žena Idrija-Cerkno in
Kulturno društvo Jurko Gore – na osnovi pi-
sni in ustni virov izdelali tipično podežel-
sko žensko in moško pražnje oblačilo ter na-
bavili opremo za lažjo predstavitev tipičnih
jedi na prireditvah.

- **Zaščita, obnova in revitalizacija nepremič-
ne dediščine ter vključevanje v turistično
ponudbo** – Na območju LAS za razvoj so zelo
dobro ohranjeni sakralni objekti in stavbe, ki
so v upravljanju muzejev ali drugih javnih usta-
nov, slabše pa objekti, ki so v zasebni lasti
(tu imamo v mislih predvsem stare domačije z
etnološko vrednostjo in velikim pomenom za
ohranjanje spomina na nekdanje kmečko ži-
vljenje). Posamezne enote kulturne dedišči-
ne, ki so primerno vzdrževane, upravljane in
predstavljene javnosti, dokazujejo, da sta lah-
ko zgodovinska, etnološka, tehniška in duhov-
na dediščina močan motiv za obisk našega
območja. LAS si prizadeva, da bi na območju
LAS v čim večji meri zaščitili, obnovili in re-
vitalizirali nepremično dediščino ter jo znali
vključiti v turistično ponudbo.

- **Varovanje narave in razvoj zavarovanih ob-
močij** – Na območju LAS je ohranjena bogata
naravna in zgodovinska dediščina. Darilo na-
rave, ki so nam ga zapustili predniki, je na-
ključnim obiskovalcem in domačinom še ve-
dno premalo poznano. Kot primer naj nave-
demo ureditev *Geološke poti* – predstavitev
naravne dediščine; gre za projekt, s katerim
je **Rudnik živega srebra Idrija** na izbranih
obstoječih poteh predstavil naravoslovno de-
diščino, geološke zanimivosti, zoološke in
botanične posebnosti, gozdne združbe ter v
predstavitve vključil tudi tehnično in kultur-
no dediščino. Naravna dediščina v LAS oko-
lju doslej še ni bila obdelana in predstavljena,
zato lahko rečemo, da ta projekt na inovativen
način predstavlja avtentičnost, edinstvenost
krajinskih elementov, naravnih znamenitosti
idrijskega in delno cerkljanskega ter tolmin-

skega podeželja. Z vključevanjem društev so
prijavitelji ustvarili trdno vez med strokovni-
mi, naravoslovnimi in izobraževalnimi insti-
tucijami ter lokalnim prebivalstvom.

- **Osveščanje javnosti o vrednotah in pome-
nu zavarovanih območij** – V okviru projekta
Krog parkov – ERA so bile na štirih osnovnih
šolah, ki domujejo znotraj meja Triglavskega
narodnega parka (TNP), vzpostavljene in opre-
mljene informacijske točke. Doslej so se na
posameznih osnovnih šolah odvijale različne
dejavnosti v smislu izobraževanja in osvešča-
nja šolskih otrok o varovanju narave in zava-
rovanih območijih nasploh. Obenem je tudi
Javni zavod TNP v okviru svoje javne službe
izvajal akcije informiranja širše javnosti s po-
dobnimi vsebinami. Inovativnost projekta se
izkazuje predvsem na področju urejenih info
točk, kjer bodo učenci in učitelji lahko vedno
dostopali do vsebin in programov, ki se izva-
jajo v okviru dejavnosti TNP-ja. Te bodo lahko
po izbiri vključevali tudi v svoje letne učne
programe in programe obšolskih dejavnosti.

Primer dobre prakse: **ORGANIZIRANA IN IZVEDENA DE-
LAVNICA NA OBMČJU TRIGLAVSKEGA NARODNEGA
PARKA**, v sklopu katere so otroci na lastni koži poskusili
bivati v naravi.

Primer dobre prakse: **RUDNIK ŽIVEGA SREBRA IDRİJA JE
PRIPRAVIL UČNO URO O SEDIMENTNIH KAMNINAH**.

Vir: Lokalna razvojna strategija za hribovski del Severne Primorske.

Bogastvo podeželja ob Smaragdni poti (4) – priloga EPICentra. Besedilo: Greta Pavšič in Tatjana Šalej Faletič. Uredila: Tatjana Šalej Faletič. Jezikovni pregled: Marta Medvešček. Foto: arhiv LAS za razvoj (Robert Zabukovec), arhiv Rudnika živega srebra Idrija, arhiv Triglavskega narodnega parka (Davorin Koren), Boštjan Pajer. Izdal in založil: Posoški razvojni center. Oblikovanje: Gaya d.o.o. Tisk: Premiere d.o.o. Naklada: 7.400 izvodov. Kraj in datum izida: Tolmin, september 2011.